

ХРИСТИЯНСЬКІ ЗАСАДИ КУЛЬТУРИ У ВИХОВАННІ МОЛОДІ В УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ

На щастя, байдужі залишилися на узбіччі навчально-виховного процесу.

Зроблено чимало, робиться значно, але час вимагає постійного пошуку нових підходів, нових завдань, а розв'язання їх залежатиме від високої відповідальності і освітянського сумління.

Висновки. Отже у своїй роботі, без зайвої скромності, ми розповіли дешицу її (надіємося на подальшу роботу) – вона багатогранна, торкається всіх сфер широкої педагогічної діяльності, в якій задіяні всі педагогічні інститути: педагоги, учні, батьки, позакласні і позашкільні суб'єкти, громада. І якщо ми маємо перші, бодай скромні, успіхи, то це результат гармонійних зусиль всіх названих суб'єктів.

Що це дало:

- Школа працює вже три роки на високому дидактичному рівні – якісний показник складає до 72 відсотків;

- майже 84,2 відсотка випускників стають студентами вищих навчальних закладів різних рівнів акредитації;

- 89,2 відсотка учнів, 71,4 відсотка вчителів – активні учасники фізкультурно-оздоровчих занять;

- у системі виховної роботи прижилися інтерактивні методи та форми роботи: аукціони ідей, творчі мозаїки, мозковий штурм, різноманітні

тренінги тощо;

- 3 останні роки жоден учень не стоїть на обліку в комісії справ неповнолітніх;

- школа останні 5 навчальних років займає провідні навчально-виховні позиції в рейтингу шкіл пристольного Києво-Святошинського району;

- результатом творчої діяльності учнів та педколективу стало почесне перше місце в районному рейтингу участі учнів у різноманітних конкурсах, які проводились у 2005 – 2006 н.р. Проте школа не зупиняється на досягнутому, а йде вперед, до нових перемог, до здійснення головної мети – формування свідомої особистості, готової до вибору свого місця в житті та здатної успішно реалізувати себе у всіх сферах життєдіяльності.

1. Бех І. *Особистісно зорієнтоване виховання* – К.: Либідь, 2003 с.

2. Бойко А. *Оновлена парадигма виховання: шляхи реалізації* – К.: Вища школа, 1996.

3. Вишневецький О. *Теоретичні основи сучасної української педагогіки* – Дрогобич: “Коло”. – 2006.

4. *Концептуальні засади демократизації і реформування освіти в Україні* – К., Школяр. – 1997.

5. Трухін І., Шпак О. *Основи шкільного виховання: навчальний посібник* – К., Центр навчальної літератури, 2004. – 368 с.

Наталія Примаченко, пошукач

*Національного педагогічного університету
імені М.П. Драгоманова
м. Київ*

ХРИСТИЯНСЬКІ ЗАСАДИ КУЛЬТУРИ У ВИХОВАННІ МОЛОДІ В УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ

У статті йдеться про культуру як суспільно-культурне середовище, що формує певний тип особистості, як суто людський спосіб існування, як скарбниця результатів людської творчості.

Постановка проблеми. Термін “культура” латинського походження (cultura – обробка, розвиток, виховання) і спочатку означав виділення ґрунту, його обробка. Спочатку під культурою розумілися всі зміни в природному об'єкті, що проходили під впливом людини. Вперше термін “культура” виник у Давній Греції і перекладався як освічений. Весь світ поділявся на освічений та неосвічений. Все, що знаходилося в Греції, вважалося культурним, а за її межами – то варвари. Надалі слово “культура” отримало узагальнене значення і ним почали називати все створене людиною. При такому підході культура розуміється як створена людиною “друга

природа”. Культура включає у себе результати матеріального і духовного виробництва.

Культура – специфічний спосіб організації розвитку життєдіяльності людини, виявлений в результаті матеріальної і духовної праці, в сукупності ставлення людини до природи, відносини між собою і до самих себе.

Значимо, що предмет культурології та її вивчення студентами ВНЗ розроблено авторами Валентиною та Віктором Здоровенко, які стверджують, що культура зорієнтована на інтеграцію всіх видів і способів людської діяльності під кутом зорурозвитку, вдосконалення самої людини як суб'єкта і водночас об'єкта цієї діяльності [2].

ХРИСТІЯНСЬКІ ЗАСАДИ КУЛЬТУРИ У ВИХОВАННІ МОЛОДІ В УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В Україні останнім часом з'явилась низка публікацій із досліджуваної проблеми. Їх досліджують Г. Андрусенко, А. Павленко, М. Вачевський, І. Зязюн, В. Скотний, А. Головач, А. Діденко, М. Дороніна, В. Здоровенко, О. Кубрак, Ю. Палеха, Н. Примаченко та інші, які здебільшого висвітлюють досвід виховання та культури діяльності на підприємствах, упускаючи, на жаль, важливість ділового спілкування на християнських засадах в українському суспільстві.

Нерозв'язана раніше частина загальної проблеми. Серед опублікованих робіт недостатньо досліджене питання щодо узагальнення досвіду культури ділового спілкування та виховання молоді у процесі взаємовідносин суб'єктів підприємницької діяльності на християнських засадах в маркетинговій діяльності.

Нині в Україні проблемам вибору взаємовідносин маркетингової культури приділяється, на жаль, ще не достатньо уваги. Навіть у великих економічних словниках рідко зустрічається термін "маркетингова культура".

Мета статті. Недостатнє висвітлення даної проблеми зумовило дослідження щодо, виявлення передумов, тенденцій розвитку ділового спілкування в маркетингової діяльності за допомогою етикету, доброї репутації та скромності, що необхідно у процесі навчання та виховання студентської і учнівської молоді.

Виклад основного матеріалу. Як стверджують автори, культура – це суспільно-культурне середовище яке формує певний тип особистості. Людинотворча функція культури визначає всі інші, а ті у своїй сукупності конкретизують її таким чином:

- пізнавальна функція культури;
- перетворювальна функція культури;
- просвітницька – залучення людини до нагромадження людством знань;
- інформаційна – втілення людської діяльності в різних знакових системах;
- комунікативна – засіб спілкування між людьми та обміну інформацією.

Отже, **культура** – це суто людський спосіб існування, і вона постає у своїй суті і функціях як скарбниця результатів людської творчості, як спосіб до творчості [2].

Виховання молоді в дусі культури та українських традиціях широко висвітлено відомим вченим професором Омеляном Вишневецьким в роботі [1], де автор стверджує, що виховання молоді покладено в українській релігійній традиції

де у свідомості українців релігія була живим чинником не лише багатьох сотень років. Релігія глибоко проникає у звичаї та обряди, поєднує суто духовні та культурні засади з національними, громадськими, сімейними та особистими. Взірцем такого поєднання в нашій історії є "Повчання Володимира Мономаха дітям", настанови отців церкви, філософія Г. Сковороди та П. Юркевича, вся творчість Т. Шевченка.

Повернення нашої школи до християнства не обмежується лише питаннями викладання релігії. Йдеться також про загальну релігійну практику школи, про ставлення до релігійних ритуалів, молитви, сповіді, храмових свят тощо.

Релігійне виховання володіє методичним інструментарієм, що стосується виховання і душі, і тіла. Він закладений в ритуально-звичаєвих дійствах – як суто церковного, так і світського характеру, особливо у сфері життя сім'ї і громади.

Культура виховання молоді в стосунках школи і церкви відображена о. Олегом Кекошем, де показано роль учителя, який засобами релігії провадить виховання учнівської молоді, прищеплює морально-духовний стан підростаючому поколінню через безпосередню діяльність церкви, релігійне виховання і формування культурної особистості у людських стосунках.

Найближчим з таких моментів може виявитися молитва перед початком занять. Вона є благословенням для тої праці, яку розпочинають учитель і учні. Кількахвилинне перебування наодинці з Богом одухотворює її, робить висококультурними стосунки вчителя і учнів. Відновлення молитви у школі видається справою цілком можливою. Також перед Великодніми святами, Воскресінням Христовим більшість людей ідуть до сповіді, очищувати свої гріхи, які мимоволі у процесі людської діяльності виникають між людьми. Вироблення традицій цілим класом йти до сповіді, чи коляда, вертеп, впливають із добрими благими намірами учнів, виховують високу християнську мораль та культуру відносин між учнями, ставлення до вчителя, старших осіб.

Будь-який шкільний культурний релігійний захід повинен бути натхненний вірою в Бога, а вчитель повинен знайти своє місце і не приховувати, що він віруючий, але й не нав'язувати своїх поглядів дітям; якщо атеїст – мусить бути уважним і толерантним щодо вірувань своїх колег, дітей і батьків.

Відповідь на всі ці питання мусимо шукати не в школі, а у сфері суспільної свідомості, у тих змінах, які відбуваються тепер у духовному полі нашого суспільства. Поза всяким сумнівом воно

ХРИСТІЯНСЬКІ ЗАСАДИ КУЛЬТУРИ У ВИХОВАННІ МОЛОДІ В УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ

відходить від атеїзму і скероване до засад релігійності, до християнства, втіленого у нашій національній культурі. Це означає, що світський світогляд стає християнським і поступово трактуватиметься як нормальний, європейського типу світогляд. Вчитель такого предмету може отримувати підготовку й диплом державного рівня. Християнізація виховання через молитву виступає як складова соціального замовлення. Певний стосунок до такого виховання можуть мати Церква і релігія, що виконуватимуть свою функцію власними силами, природа їх духовних зусиль, хоч і є дуже суттєвою, все ж залишається специфічною. Виховання учнів через молитву, сприятиме прищеплення високих цінностей духовної культури, розвитку особистості у високій моралі, любові до ближнього та своєї держави.

Зазначимо, що християнське виховання – це водночас процес набуття та розвитку певних християнських чеснот, усвідомлення та акцепції християнських засад, тобто – це постійне усвідомлення присутності іншої особи, постійної присутності люблячого Бога, який прагне твого щастя. А запорукою цього щастя є дотримання певних норм та засад.

Проблеми, що стоять на перешкоді вихованню молоді в нашій країні, можна умовно розподілити на три групи. Перша з них – це проблема виникнення згідно з Конституцією України, Закону про свободу совісті, який передбачає вільне існування в державі та діяльність будь-яких християнських церков. Результатом цього є існування сьогодні в Україні понад 20 законно діючих християнських Церков, кожна з них має свою програму виховання.

Друга проблема – існування значної кількості Церков та конфесій, кожна з яких має право на діяльність та виховання молоді.

Третій важливий чинник християнського виховання молоді, який сьогодні теж використовується недостатньо, пов'язаний із родиною. Загальновідомо, що перше, найважливіше, виховання починається саме в родині, але оскільки наша країна понад 70 років жила за законами войовничого атеїзму, родина, здебільшого, загубила це велике покликання – християнське виховання дітей. Сьогодні наша пересічна сім'я сама потребує глибокого християнського виховання. Сьогодні виховання учнівської та студентської молоді в нашій країні можна покладати на державу та Церкву, які повинні вводити одну спільну програму християнського виховання молоді, і ця програма повинна вводитися у навчальні заклади як обов'язкова [4].

Слід відзначити роботу професора кафедри педагогіки Київського національного лінгвістичного університету Тетяни Тхоржевської, яка досліджує українське національне виховання в душі християнської педагогіки. Для плідного виховання (і це, як показує історія педагогіки, стосується будь-якого виховання) потрібна особлива атмосфера, яка б проймала, надихала молодь на певні духовні, моральні запити, поривання. Молодь повинно оточувати середовище людей, які самовіддано, вільно сповідують моральні ідеї, живуть відповідно до висловлюваних ідеалів. Ця умова є чи не найскладнішою для здійснення виховання. Природно, що вона є надзвичайно важливою і для здійснення християнського виховання. Це усвідомлювали представники християнської педагогіки різних часів. Загальною думкою багатьох праць з питань християнського виховання молоді є думка про значення прикладу для ефективного впливу на молодь. Без цього, без прикладу життя у вірі – будь-які насильницькі заходи не дають позитивних наслідків. Вони викликають тільки відразу, нігілізм [6].

Найважливіше, що може робити церква для виховання народу – це надавати приклад праведного життя. “Отак ваше світло нехай світить перед людьми, щоб вони бачили ваші добрі діла, та прославляли Отця вашого, що на небі” (Мф.5.16) [5].

Проблемі виховання та навчання молоді присвячене дисертаційне дослідження священника Зіновія Жолобка Київської духовної академії, у якому зазначає, що людині від дитинства властиво тягнутися до неба. Педагогічна підтримка вродженої потреби людини до пізнання істини і до богоспілкування складає суть навчання та виховання і нагромадження християнської культури і моралі. Якщо внутрішні потреби людини з дитинства “заземляються”, якщо батьки і вчителі в процесі спілкування із дітьми передають їм почуття тваринної самодостатності, позбавляючи їх хліба небесного, навчання припиняється і змінюється процесом соціалізації та професіоналізації, що можна назвати не навчанням, а пристосуванням. У процесі пристосування не відбувається зміна духовного досвіду, а саме вона служить показником: проходить процес навчання і виховання або ні. Християнський зміст такої зміни визначається словом “покаяння”.

В основі християнського підходу до навчання і виховання молоді лежить розуміння того, що знання не беруться, а набуваються в процесі навчання, коли процес навчання спрямований на

ХРИСТИЯНСЬКІ ЗАСАДИ КУЛЬТУРИ У ВИХОВАННІ МОЛОДІ В УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ

готовність усвідомити, зрозуміти і вмістити Богом дані знання, коли ерудиція доповнюється інтуїцією, живим досвідом богоспілкування. Освіта і виховання зводиться не до доказу істини тільки силою розуму, а до пізнання істини як одкровення, свідоцтва і описання.

Питання економічної культури в сучасних умовах зводиться до теоретичного обґрунтування та експериментальної перевірки педагогічних умов її формування у виховному процесі. Розкриваючи питання економічної культури слід визначити такі завдання:

1. Розкрити на основі аналізу психолого-педагогічної, філософської та економічної літератури, сутність економічної культури в структурі загальної культури особистості.

2. Розробити модель формування економічної культури учнів та експериментально перевірити технологію її реалізації.

3. Дослідити виховання учнівської та студентської молоді на християнських засадах, формування у них високої культури та професійних компетенцій.

Процес формування економічної культури особистості буде ефективним за умов: оволодіння нею економічною, моральною, правовою і екологічною компетентностями; здійснення особистісного орієнтованого підходу у вихованні старшокласників; ціннісно спрямованої технології її реалізації [7].

Зазначимо, що взаємовідносини маркетингової культури у підприємницькій діяльності складаються з культури управління, базою якої є філософія маркетингу, підприємництва та менеджменту, а також ціннісних орієнтацій, очікувань, прихильності, які лежать в основі відносин – як самої підприємницької діяльності, так і за її межами.

Докорінні зміни в політичній та соціально-економічній сферах життя України зумовили особливу гостроту проблеми формування маркетингової культури у майбутніх підприємців як загальної, так і моральної культури особистості.

Дослідження показують, що маркетингова культура більше, ніж будь-яке інше структурне утворення внутрішнього світу людини, визначає соціальну стійкість системи відносин людини із суспільством, з іншими людьми, ефективно впливає на формування свідомості, самосвідомості, професійних якостей, компетенцій, етикету спілкування у конкурентній підприємницькій діяльності.

У боротьбі між економічною конфронтацією та партнерством культура стоїть на боці партнерства,

еволюційного розв'язання суперечностей, сприяючи збереженню економічного здобутку суспільства та його розвитку.

Для розв'язання поставлених завдань в сучасних умовах використовувалися такі методи дослідження:

1. Теоретичні: вивчення та аналіз філософської, психолого-педагогічної, науково-методичної літератури, що забезпечило розгляд загальних теоретичних питань з проблеми дослідження; вивчення, аналіз і узагальнення педагогічного досвіду, порівняння, систематизація, моделювання змісту, організаційних форм і методів виховання, визначення сутності і структури економічної культури, особливостей формування її складових;

2. Емпіричні: аналіз педагогічної практики в аспекті проблеми дослідження, опитування, спостереження, анкетування, тестування з метою встановлення вихідного рівня сформованості економічної культури старшокласників у виховному і навчальному процесі загальноосвітніх навчальних закладів та динаміки її розвитку; педагогічний експеримент для перевірки ефективності технології формування економічної культури молоді.

Висновки. Отже, економічна культура тісно пов'язана з розвитком економіки із формування у випускників ВНЗ професійних компетенцій, ділового етикету.

Однією із важливих якостей гармонійно розвиненої особистості є високий рівень її духовного розвитку. Високодуховній людині притаманні наступні основні чинники:

- ясне усвідомлення вищої мети існування людини та людства;
- постійне прогресивне самотворення та допомога в цьому процесі іншими;
- належний рівень моральної культури, яка формується на християнських засадах, людських цінностях та історичних традиціях.

Для формування у молоді високої культури в сучасних ринкових умовах шкільної освіти потрібна значна концентрація зусиль на гармонійному розвитку всієї людської сутності, що включає в себе інтелектуальний розвиток, формування професійних компетенцій на основі тих знань, які дає школа та ВНЗ.

Економічна культура розвивається разом з розвитком економічної системи. Ринкова економічна культура виступає як результат трансформації економічної культури командно-адміністративного типу в ринкову економіку.

Проблема зміни-оновлення економічної культури може бути розв'язана тільки у

ХРИСТИЯНСЬКІ ЗАСАДИ КУЛЬТУРИ У ВИХОВАННІ МОЛОДІ В УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ

взаємодоповнювальному варіанті, при одночасному створенні умов для розвитку людини-особистості та людини-працівника. Для розвитку людини-особистості в сфері економіки треба, щоб відбулася зміна цінностей, норм, потреб та інтересів, що визначають поведінку людини в сфері економіки, її ставлення до праці, а для розвитку людини-працівника треба створити умови для високопрофесійної і продуктивної економічної діяльності. Визначені функції економічної культури також розкривають її сутність.

Стимулювальна функція проявляється у сприянні вибору нової економічної поведінки через нові мотиви, які покликані активізувати людей на досягнення економічного успіху використовуючи методи маркетингової діяльності в конкурентному ринковому середовищі. Інтеграційна функція економічної культури забезпечує єдність інтересів працюючих або єдність усвідомлених потреб діяльності різних суб'єктів господарювання. Інноваційна функція економічної культури забезпечує оновлення форм та методів організації виробництва. Світоглядна функція економічної культури ґрунтується на усвідомленні необхідності ринкової трансформації і баченні людиною свого місця в цьому процесі. Всі функції тісно пов'язані між собою і підтверджують, що економічна культура є засобом перетворювальної діяльності та шляхом до економічного зростання своєї держави.

Головна функція економічної культури – формування нового економічного мислення та свідомості – спрямована на особу особистості безпосередньо. Ця функція виробляє у старшокласників навички та вміння творчо виконувати свої обов'язки, економічно використовувати свій і чужий бюджет часу, враховує розумні економічні потреби (у зіставленні з матеріальними можливостями).

Економічні поняття, нове економічне мислення формує й своєрідну економічну свідомість, яка є основою формування економічної культури.

З одного боку, економічна культура є складовою загальнолюдської культури, в якій відображаються духовні і матеріальні цінності суспільства, а також способи ефективної економічної діяльності, необхідні для економічної соціалізації громадян, для їхнього становлення як повноправних носіїв системи соціальних відносин, економічного співтовариства. З іншого боку, оскільки у сфері економіки, у соціально-економічних відносинах певним чином виявляються, функціонують всі елементи загальної культури, отже, економічну культуру слід

розглядати не як компонент культури в широкому розумінні, а як проєкцію загальної культури на область соціально-економічних відносин.

Отже, культура – це суто людський спосіб існування. Культура постає у своїй суті і функціях як скарбниця результатів людської творчості і, разом з тим, як спосіб пробудження до творчості [2].

1. Вишневецький О.І. *Теоретичні основи сучасної української педагогіки. Посібник для студентів.* – Дрогобич: “Коло”. – 2003. – 528 с.

2. Здоровенко В., Здоровенко В. *Культурологія. Навчальний посібник.* – Дрогобич: “Коло”. – 2005. – 177 с.

3. Зязюн І.А. *Педагогіка добра. Ідеали і реалії. Посібник.* – К.: МАУП. – 2000. – 312 с.

4. Кекош О.М. *Таїнственість впливу молитви на виховання молоді у процесі навчання.* // *Молодь і ринок.* – 2007. – №7(30). – С. 140 – 145.

5. Ієромонах Йосиф (Іван Мілян). *Проблеми християнського виховання молоді в українському суспільстві. Всеукраїнська Міжнародна Християнська асамблея. Науково-практична конференція.* – Київ. 17 – 18 лютого 1998 р. – С. 213.

6. Тхоржевська Т.Д. *Українські православні освітньо-виховні традиції у процесі формування національної системи освіти і виховання в Україні.* // *Молодь і ринок.* – 2007. – №5 – 6 (28 – 29). – С. 17 – 204.

7. Шпак О.Т. *Економічна підготовка педагогічних кадрів в системі безперервної освіти.* – К.: Четверта хвиля. – 2000.

oo

В КОЖНІЙ ФРАЗІ – ДУМКА

“Найбільш гірка отрута нашого
Морального бугтя – безнадійність...”
Тарас Шевченко
Пророк України

“Радьте, розумні! Рятуйте, могуті!”
Іван Франко
видатний український письменник,
громадський і політичний діяч

“Коли добре щось умієте – того не забувайте,
а чого не вмієте – то того учітесь”
Володимир Мономах
Великий князь Київський, письменник

“Що людина вміє – те забуде, а чого ж не вміє
– то того не вчиться”

oo